

Lucie Novotná: Pohřebiště lužických popelnicových polí v Jičíně. Ústav pro archeologii FF UK, Praha 2023. 61 stran textu, 8 Obr, 4 Grafy, a 5 Tab. v textu, v samostatné příloze 88 Obr., 87 Tab. (85 obrazových – plány a řezy nemovitých situací, kresby a fotografie movitých nálezů, 2 alfanumerické – deskripční tabulka keramiky a seznam nálezových čísel).

Moderně zkoumané pohřebiště lužických popelnicových polí je u nás stále ještě vzácností, a jeho zpracování během několika let po výzkumu je zcela výjimečné, o publikaci nemluvě. Proto je třeba ocenit počin studentky Bc. Lucie Novotné, že se ujala zpracování nově zkoumané části pohřebiště slezské a platěnické kultury v Jičíně (záchranný výzkum RMaG Jičín 2019-2020 při stavebních pracích v areálu nemocnice; 24 hroby z výzkumu 2019-2020; dalších 6 z výzkumu 2021-2023 nebylo předmětem této práce). Lokalita je rozsáhlá a byla známa již před 2. světovou válkou, avšak pouze z náhodných ojedinělých nálezů a byla pokládána za zničenou (*Vokolek 1999a*, 44). Metoda a průběh výzkumu jsou zatíženy určitými nedostatky, keramická výbava se však dochovala velmi dobře. Studentka se sice nepodílela na terénní části výzkumu, zato má lví podíl na restaurování keramiky. Ta je základem vypovídací hodnoty pohřebiště – hroby až na výjimky neobsahovaly výbavu z jiných materiálů a nedochovaly se resp. nebyly pozorovány ani relikt hrobových konstrukcí. Hlavní zásluhou práce je tedy zpřístupnění cenného pramenného fondu – škoda jen, že nezbývalo více času na analýzu.

Práce má přiměřenou strukturu. V úvodu je popsáno a odůvodněno vymezení studovaného území pro posouzení kontextu osídlení pohřebiště a vysvětlen používaný relativně chronologický systém. Pojednání o přírodních podmínkách, přehled dějin bádání a vývoje osídlení v pravěku, na něž navazuje katalog lokalit pozdní doby bronzové a doby halštatské ve vymezeném území, jsou podány stručně a věcně (dějiny bádání poněkud příliš stručně, omezeny na popelnicová pole, vynecháno 19. století, přestože v regionu působil F. X. Petera-Rohoznický, který mj. jako první zaznamenal nálezy ze Železného vrchu u Železnice r. 1861 či dříve, ačkoli je neuměl datovat). Katalog lokalit je výsledkem autorčiny vlastní práce a proto má být započítán do stránkového rozsahu. Lokality autorka vynesla do map (obr. 1-9), s těmi se bohužel nepracuje dobře kvůli nepatrné legendě, kombinace barev, tvarů a velikostí značek je nesourodá a neusnadňuje orientaci. Distribuce lokalit nebyla vyhodnocena s ohledem na přírodní prostředí, trasy komunikací, zdroje surovin apod. Na str. 29 autorka konstatuje: „*Absence nalezišť se projevuje na východě a západě území.*“, bylo by však dobré zvážit i jiné příčiny než jen slabou stavební činnost. Bylo správné společně posuzovat lokality zařazené do platěnické kultury (3) a do doby halštatské (také 3), pak však bylo třeba vzít je v úvahu všechny i při posouzení distribuce. U nepřesně datovaných lokalit autorka neuvádí, zda nálezy revidovala, pravděpodobně na to z časových důvodů nedošlo.

Ve vyhodnocení soudobého osídlení v regionu postrádám zmínku o významných lokalitách daného období v těsném sousedství vymezeného území, které měly význam ve struktuře osídlení širšího regionu (hradiště a pohřebiště v Prachovských skalách, hradiště u Češova či Konecchlumí, pohřebiště Ostroměř; koncentrace na Vysokoveselsku a Novobydžovsku připomenuta je).

Největší slabinou vyhodnocení pohřebiště je, že **chybí klasický katalog hrobů**. Zčásti jej zastupují tabulky (v textu Tab. I: počty nádob v hrobech, Tab. II datace hrobů, Tab. III počty jednotlivých druhů nádob v hrobech; v Přílohách tab. *Seznam nálezových čísel*: soupis sáčků s počty typických a atypických zlomků keramiky, popř. ojedinělých dalších nálezů; tab. *Deskripce slezské a platěnické keramiky*: určení, podrobný popis a datace jednotlivých identifikovaných nádob), nelze si však udělat snadno a rychle představu o tom či onom hrobu. V tom směru by pomohlo, kdyby se sloučily tabulky I a II, nebo i III. Nikde nejsou uvedeny rozměry nádob, což lze odpuštit, hlavně však nikde nejsou **popisy uspořádání nádob v hrobě**, což je vážný nedostatek – sice nebyly zachyceny hrobové jámy (s. 37), ale jejich tvar je ta méně podstatná věc: podstatné je, zda byly nádoby uspořádány do obdélníku (a jak orientovaného) či jinak, kde byla situována urna (jaký druh nádoby tuto funkci plnil) a jak byly rozmístěny ostatní nádoby, což je vše patrné z terénní

dokumentace. Je třeba přitom sledovat vzájemné vztahy vlastností a znaků a jejich relativně chronologické uplatnění. Zčásti problematické je i **vymezení jednotlivých druhů nádob**: sloučení zdobených amfor a hrubých amforovitých nádob ve smyslu V. Vokolka, sloučení koflíku a mísy bez ohledu na rozdílné rozměry patrné i na síle střepu (autorka se pak o rozlišení snaží, překážkou je zjevně pouze nezkušenost), hrubých okřínů a zdobených okřínků (chybí definice okřínku), diskutabilní je zavedení pojmu „situlovitý hrnec“ (přesto došlo ke smíšení hrubých květináčů a zdobených hrnků: s. 43), zjevným nedopatřením je „talíř“ na s. 40. Obecně není chybou pracovat se základními definicemi keramických tvarů v archeologii (*Sklenář 1998*), ale v podrobnější úrovni je lepší vycházet systematicky ze zavedeného názvosloví V. Vokolka, adaptovaného na specifický keramický fond lužických popelnicových polí (pro slezskou kulturu *Vokolek 1999a*,. platěnickou *týž 1999b*, reflektovat novější práce M. Nováka), oba systémy kombinovat s ohledem na reálný soubor a respektovat subkategorie. (Není vždy patrné, kdy jde pouze o obecnou charakteristiku převzatou z literatury a kdy se uvedené znaky vyskytují i na keramice z Jičína; s. 40.) K deskripci a analýze doporučuji nedávno obhájené kvalifikační práce *Macháčková 2018* (slezská keramika, návrh klasifikace výzdoby) a *Makarová 2018* (komplexní zpracování pohřebiště platěnické kultury).

Srovnávací analýza keramiky v principu odpovídá oborovým zvyklostem, je však provedena spíše mechanicky, Výběr analogií by měl být poněkud revidován (zvláště u nálezů bez hrobových celků) a literatura rozšířena. Je škoda, že výsledky srovnávání autorka nepromítla do dalšího hodnocení (např. určení Vokolkových stupňů /fází do datování hrobů v Tab. I). Dataci jednotlivých nádob je také třeba konfrontovat s určením ostatních nádob v hrobě. Graf 4 doporučuji rozdělit po kulturách – není přínosné hodnotit strukturu keramického souboru smíšeného ze dvou období/kultur, kdy působily rozdílné kulturní zvyklosti (totéž v závěru).

Pouze zmínkou jsou uvedeny **předměty bronzové a železné** (s. 46, chybí podrobnější popis, určení a datování). Výsledky antropologické a archeobotanické analýzy jsou podány přiměřeně.

V Závěru se zčásti opakují údaje uvedené již dříve. Hodnocení pohřebiště je zběžné, autorka nepropojuje jednotlivá zjištění a nevyvozuje závěry. Chybí úvaha o postavení v kontextu osídlení.

Seznam literatury je přiměřený a v zásadě obsahuje relevantní práce. Chybí monografie pohřebiště ve Skalici HK s bohatým srovnávacím fondem (*Vokolek 2002*), příčinou je asi neznalost němčiny – s tím však bude třeba se vyrovnat. Bylo by žádoucí pracovat i s **literaturou ze sousedních oblastí** (hl. Moravy, českého a polského Slezska). Citace jsou formálně správné a na příslušných místech.

Jazyk práce je srozumitelný, formulace jasné a výstižné (výjimkou způsobenou asi spěchem při dokončování je např. závěr na str. 32 „*Soudobým pohřebištěm s jičínským jsou tedy všechny výše uvedené lokality.*“), jazykové chyby jsou nečetné (s. 33 „*více snímková fotogrammetrie*“), jakož i písařské chyby. Některé pasáže se zřejmě nedopatřením při přesouvání opakují (s. 39). Vyskytují se typografické chyby (např. „parchant“ na str. 14), jinak má text dobrou úpravu.

Ilustrace a přílohy jsou technicky i obsahově kvalitní. Některé mapy jsou pro tiskový výstup příliš drobné a nezřetelné (obr. 1 v Přílohách by bylo lepší uspořádat na výšku), avšak vzhledem k tomu, že dnes je běžné pracovat s digitální podobou práce, není to na závadu, kvalita vyobrazení umožňuje potřebné zvětšení. **Legenda** je však i tak sotva čitelná kvůli značně drobnému písmu. **Číslování** ilustrací je zmatené. Neobvyklé je označování ilustrací v textu římskými číslicemi. Systém byl patrně v poslední chvíli přepracováván a akce nebyla dokončena (mj. rozpracované přečíslování grafů), skutečné číslování pod ilustracemi také neodpovídá seznamům příloh.

Studentka v průběhu zpracování diplomové práce řádně konsultovala s vedoucí práce a zasílala dílčí partie práce k připomínce. V závěru však zřejmě negativně zapůsobilo vytížení v zaměstnání.

Předložená práce podle mého názoru přes vytčené nedostatky splňuje požadavky na magisterskou diplomovou práci a doporučuji ji k obhajobě. Vzhledem k uvedeným vadám nemohu navrhnout hodnocení lepší známku než dobře (3). Doufám však, že autorka bude mít možnost na

práci pokračovat ve své pracovní náplni, a že po nápravě nedostatků a po doplnění nálezů z aktuální výzkumné sezony bude práce ve vhodném rozsahu brzy publikována.

V Hradci Králové dne 15. srpna 2023

PhDr. Zuzana Bláhová, Ph. D.

Literatura:

Macháčková, B. 2018: Sídliště z pozdní doby bronzové v Hulíně-„U Isidorka“. Diplomová práce, FF UK Praha. Dostupné on-line: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/102680>. Staženo 15. 8. 2023.

Makarová, E. 2018 Halštatská fáza pohřebiska v Moravičanoch. Doktorská disertační práce. FF MU Brno, Dostupné on-line: https://is.muni.cz/th/365339/ff_d/. Staženo 15.8. 2023.

Sklenář, K. 1998: Archeologický slovník 3. Keramika a sklo. Praha.

Vokolek, V. 1999a: Pohřebiště lidu popelnicových polí v Ostroměři. Hradec Králové.

Vokolek, V. 1999b: Východočeská halštatská pohřebiště. Pardubice.

Vokolek, V. 2002: Gräberfeld der Urnenfelderkultur in Skalice/Ostböhmen. (FAP 26.) Pragae.